

Arthur Moeller van den Bruck

Autor: Lucian Tudor

Arthur Moeller van den Bruck patří k nejvýznamnějším představitelům tak zvané „konzervativní revoluce“ v Německu počátku 20. století. I přes jisté limity byl jeho vliv na konzervativní německé myšlení značný a trvalý a jeho stopy jsou zřejmé ještě dnes. Dost možná tak může být kus pravdy i na tajemných slovech jeho manželky: „Pokud se pokusíte zodpovědět otázku, kdo to byl Moeller van den Bruck, pouštíte se ve skutečnosti do řešení otázky osudu Německa.“ 1] Rozbor jeho života a filozofického myšlení je tak i rozbohem jedné z oněch mocných sil působících ve sféře idejí, jež někdy hýbou celými národy. Tento rozbor má ze své podstaty pro každého nacionalistu nemalou cenu, a proto se zde o něj ve stručnosti pokusíme.

Mládí a zrání

Arthur Moeller van den Bruck se narodil 23. dubna 1876 v porýnském Solingenu. Když mu bylo šestnáct, vyloučili Moeller van den Brucka (z praktických důvodů nadále jen „Moeller“) z gymnázia v Düsseldorfu pro nezáměr o výuku, před níž dával přednost samostudiu německé literatury a filozofie. Tato nemilá událost však jeho zájem o studium literatury nijak nezchladila a dokonce navštěvoval i přednášky na několika významných střediscích intelektuálního života, přestože se formálně jako univerzitní student zapsat nemohl. 2]

Filozofie Friedricha Nietzscheho (a v menší míře i Paula de Lagardeho a Julia Langbehna) silně ovlivnila Moellerovo intelektuální dospívání i jeho pohled na Bismarckovu německou Druhou říši, k níž cítil kvůli jejímu „nucenému vlastenectví“ odpor. Moeller se tehdy považoval za krajně „apolitického“ a v roce 1902 dokonce Německo načas opustil, aby se vyhnul vojenské službě. 3] Nejprve se vydal do Paříže, kde začal pracovat na ve výsledku osmisvazkovém díle *Die Deutschen: unsere Menschengeschichte* (Němci: Dějiny našich lidí), vydaném v letech 1904 – 1910. Moeller v této kulturněhistorické práci rozřazuje významné Němce do charakteristických psychologických typů. 4]

Jako dodatek k *Němcům* napsal Moeller v roce 1905 dílo *Die Zeitgenossen* (Současníci), kde přišel s konceptem „mladých národů“ a „starých národů“, k němuž se ve své pozdější tvorbě opakovaně vracel. 5] Tehdy našel také až s fascinací hraničící zalíbení v díle Fjodora Dostojevského a obdiv k „východnímu (ruskému) duchu“, jež ho motivoval k německému překladu Dostojevského díla (s pomocí Dimitrije Merežkovského). 6]

V letech 1912-1914 cestoval Moeller po Evropě, hlavně Itálii, Anglii, Rusku a Skandinávii. Původně měl v plánu popsat v knihách určující charakteristiky těchto národů, nakonec však dokončil pouze svazek o Itálii *Die Italienische Schönheit* (Italská krása) z roku 1913. 7]

První světová válka, mladé národy a rasová teorie

Po vypuknutí války se Moeller z obnovené přichylnosti k Německu vrátil domů a narukoval do armády. V roce 1916, poté co byl z ozbrojených složek propuštěn kvůli nervovým poruchám, sepsal své klíčové dílo *Der preussische Stil* (Pruský styl). Přestože se tato kniha zabývá v prvé řadě pruskou architekturou, předkládá v ní Moeller i svůj pohled na pruský charakter, k němuž si vypěstoval obdiv, když napsal: „Prusství je vůle ke státu a chápání historického života jako života politického, v němž musíme jednat jako političtí lidé.“ 8]

Roku 1919 vydal Moeller další ze svých zásadních prací *Das Recht der Jungen Völker* (Právo mladých národů), v němž rozvinul svou myšlenku o „mladých národech“ a „starých národech“ v nové podobě. Podle této teorie se „národy“ (německé *Volk/Völker*) liší navzájem „stářím“, jež ovšem nevyjadřuje jejich skutečný věk v letech ani jinak objektivně vyjádřené stáří, ale jejich charakter a chování. „Mladé národy“, mezi něž počítal Německo, Rusko a Ameriku, tak v sobě podle něj hojnost vitálnosti, pracovitosti, vůle k moci, síly a energie. Naopak „staré národy“, za něž označoval Itálii, Anglii a Francii, jsou prý syté, vysoce vyvinuté, před prací upřednostňují „šťěstí“ a celkově vykazují známky nižší energie a vitálnosti. 9]

Podle Moellera rozhodují o osudu národů „zákony vzestupu a úpadku národů“, podle nichž „se stárnoucí státy nevyhnutelně propadají ze svých výsadních pozic“. 10] „Mladé národy“ však mohou podlehnout ve válce proti koalici „starých národů“ – jako se to stalo Německu v 1. světové válce. „Mladé národy“ však ani takováto porážka nemusí nutně rozdrtit, pokud ovšem nenastolí takové podmínky, které by národu znemožnily další existenci a nový růst. Proto Moeller navrhoval spojenectví Německa, Ameriky a Ruska v naději, že takto bude možné zavést Wilsonových „Čtrnáct bodů“, což Německu zajistí rozumné životní podmínky.

Ve skutečnosti ale neměla mírová smlouva podobu Čtrnácti bodů, ale **Versaillské smlouvy**. 11]

V *Das Recht der Jungen Völker* Moeller použil i své starší poznámky na téma rasy. Domníval se, že lidi nelze zařazovat do rasových kategorií striktně podle antropologických kritérií, protože člověka pokládal za víc než soupis jeho přirozenosti. Jeho pojetí rasy pracovalo s dualitou *Rasse des Blutes* (Rasa krve), jež odpovídala zavedenému biologickému vymezení rasy, a *Rasse des Geistes* (Rasa ducha), jak označoval psychologický nebo „duchovní“ charakter, který není podmíněn dědičně. 12]

Moeller tvrdil, že značné odlišnosti mezi národy náležejícími k téže biologické rase (jaké viděl např. mezi Angličany a Němci) ukazují na menší význam „rasy krve“ ve srovnání s „rasou ducha“. A naopak – některé národy mohou být rasovou směsicí, jako např. Prusové (produkt dávného slovansko-germánského míšení), a přesto si zachovat pozitivní jednotnou formu; není však asi třeba dodávat, že i přes tato slova by Moeller jistě neschvaloval rasové míšení kterékoliv z evropských skupin s neevropskými (tj. nebělošskými) rasami. 13]

Červnový klub a debata se Spenglerem

V roce 1919 založil Moeller spolu s Heinrichem von Gleichen-Russwurmem a Eduardem Stadtlerem „neokonzervativní“ (v tomto kontextu alternativní označení adjektiva „revolučně konzervativní“) skupinu známou jako *Juniklub* (Červnový klub), kde se Moeller brzy stal ústřední ideologickou postavou. 14] Počátkem roku 1920 pozvali do klubu Oswalda Spenglera, aby s Moellerem debatoval o svém díle *Zánik Západu*. Oba muži se shodli na některých základních tezích, včetně dělení na *Kultur* (kultura) a *Zivilisation* (civilizace), narazili však i na nikoliv zanedbatelné názorové odlišnosti. 15]

Podle Moellera se Spengler ve své „morfologické“ teorie kulturních cyklů dopustil nemalých omylů. Zaprvé nesouhlasil s jeho striktně deterministickým a fatalistickým pohledem na dějiny, který považuje vzestup a zánik vysokých kultur za „předurčený“ a dokonce předpověditelný, protože dějiny viděl už z podstaty jako nepředvídatelné; „příběh nevypočitatelného“. 16]

Zadruhé existovaly a existují i mezi národy, Spengler souhrnně označovanými za „západní“, hluboké rozdíly, zejména v jejich „věku“, což spolu s dalšími kulturními odlišnostmi ovlivňovalo jejich vzestupy a pády. Moeller napsal, že pro tyto zásadní rozdíly nelze mluvit o „homogenním Okcidentu“ a „už jen proto nemůže nastat ani stejnorodý úpadek“. 17]

Kromě toho viděl dějiny spíše jako „spirálu“ než jako „kruh“ – a národ na sestupné trajektorii podle něj mohl svůj úpadek zvrátit, pokud v něm došlo k určitým proměnám a událostem. Moeller vlastně odmítal označit Německo za „západní“, neboť podle něj mělo v duchovní oblasti více společného s Ruskem než s Francií a Anglií. 18]

Třetí říše

V roce 1922 Moeller spolu se dvěma přáteli Heinrichem von Gleichen a Maxem Hildebertem Boehmem vydali antologii svých článků v knižní podobě pod názvem *Die Neue Front* (Nová fronta), jež se měla stát jakýmsi manifestem mladých konzervativců. 19] O rok později však Moeller vydal svůj vlastní manifest *Das Dritte Reich* (Třetí říše, do angličtiny přeloženo jako *Germany's Third Empire* /Německá třetí říše/), nejucelenější rozpracování svého světonázoru. 20]

Dílo otevírá deklaraci ideálu Třetí říše, kterou může Německo vytvořit, a současně varuje, že Německo se musí začít aktivněji „politicky smýšlet“. V úvodní kapitole se zabývá revolucí v Německu z let 1918-1919, z níž vzešla **Výmarská republika**. Revoluce podle něj uvedla do oběhové soustavy německého politického života neněmecké ideje, vnucené cizími mocnostmi Francií a Anglií, jež je třeba překonat novou, konzervativní a nacionalistickou revolucí.

Vrací se také ke svému konceptu „mladých a starých“ národů a opakuje, že Anglie i Francie jsou národy sice „staré“, ale vychytralé a politicky zkušené, zatímco Německo je „mladé“ a plné života, ale chová se naivně a zbrkle. Má-li se Německo osvobodit z poníženého postavení, do něhož bylo uvrženo, musí jeho elity zachovat opatrnost a postupovat politicky vyspěle. Moeller varoval, že pokud se němečtí předáci nezhodí dané situace „s nejvyšší pečlivostí, dovedností“ a moudrostí, „uvrhne nás tento pokus do ještě hlubší bezmoci, rozkladu a neexistence, jež však tentokrát nepotrvá desetiletí, ale celá staletí“. 21]

V následujících kapitolách se Moeller podrobněji věnuje čtyřem nejrozšířenějším ideologickým typům – revolucionář, liberál, reakcionář a konzervativce – v Německu a jejich nejdůležitějším myšlenkám a idejím.

Revolucionáři, socialismus a proletariát

Příslušník politického typu označovaný jako „revolucionář“ nebo „radikál“, zastoupený v době vzniku knihy převážně marxisty, se nesprávně domnívá, že národ a jeho společnost lze prostřednictvím revoluce kompletně proměnit a velmi rychle tak vytvořit nový svět. Moeller to pokládal za značně naivní chápání života společnosti, protože zažitá zvyky, tradice a hodnoty národa nelze jednoduše a bez dalšího smést ze stolu. „Mohou nás potkat katastrofy, jež budou nad naše síly, revoluce, kterým nebudeme schopni zabránit – tradice se však pokaždé znovu navrátí.“ 22]

Moeller tvrdě kritizuje materialistické a racionalistické ideologické základy marxismu: racionalismus podle něj odmítá pochopit, že „rozum“ nemá neomezené možnosti a rozhodně se nerovná „porozumění“. „Rozum by měl být zajedno s vnímáním, Tento rozum přestal vnímat a omezil se na pozorování. Pochopení je duchovní instinkt a z rozumu se stal prostý intelektuální kalkula.“ 23] S racionalismem spojený materialismus s ním sdílí i „nadšení pro všechno – s výjimkou toho, co je životaschopné“. Podobně jako racionalismus nedokáže ani materialismus porozumět dějinám ani lidské přirozenosti:

Materialistické pojetí dějin, jež přikládá ekonomice větší váhu než člověku, je popřením historie i všech duchovních hodnot... Člověk se bouří pro svému čistě animálnímu já, plný

odhodlání být živ nejen chlebem – nebo v pozdějších etapách vývoje nejen ekonomikou – a tak dospívá k uvědomění si své lidské důstojnosti. Materialistické výklady dějin toto ale nikdy nebraly na vědomí a soustředily se tak jen na polovinu lidských dějin – navíc tu méně chvályhodnou. 24]

Marxismus založený na těchto idejích se tak dopustil omylu chápáním člověka jako bezduchého tvora, poháněného výhradně ekonomickými pohnutky, ve skutečnosti totiž často stojí za lidskými skutky vyšší duchovní síly a myšlenky. Marx navíc nepochopil, že nemůže existovat nic jako mezinárodní proletariát, protože lidé se bez ohledu na svou třídní příslušnost identifikují se svou příslušností k národu/etnicitě (*Volk*).

Moeller přičítal tento omyl zčásti Marxovu racionalistickému myšlení, a také jeho židovskému původu, který z něj dělal „cizince v Evropě“, což ho však neodradilo od toho „vměšovat se do záležitostí evropských národů“. Moeller to shrnul následovně: „Jako Židovi mu bylo národní cítění nepochopitelné; jako racionalistovi mu přišlo dávno překonané.“ 25]

Socialismus však neznamenal jen marxismus – dokonce prý „neexistuje nic takového jako internacionální socialismus... socialismus začíná tam, kde marxismus končí.“ 26] Moeller se snažil poukázat na fakt, že „každý národ má svůj vlastní socialismus“ a že existuje i konzervativní „národní socialismus“ německé provenience, který by se měl stát základem Třetí říše.

Tento německý socialismus byl v podstatě formou socialistického korporativismu, „korporativního pojetí státu a hospodářství“, jež vyrůstalo z myšlenek mužů jako Friedrich List, svobodný pán von Stein a Constantin Frantz i středověkého cechovního systému. 27] I další přední intelektuálové a Moellerovi současníci jako Oswald Spengler a Werner Sombart byli zastánci pojetí v hrubých rysech shodného s „německým socialismem“. 28]

S Marxem se Moeller principiálně nerozcházel jen v otázce proletariátu, ale i jeho chápání třídního boje. Sám tvrdil, že „proletář je proletářem ze své vlastní vůle“. Proto není marxistický proletariát produktem své pozice v kapitalistické společnosti, ale výhradně „proletářského uvědomění“. Socialismus je „populační problém“, ta „vůbec nejnaléhavější socialistická otázka“, již Marx přehlíží. 29]

Otázka proletariátu byla v zásadě problémem národa s příliš početným obyvatelstvem a nedostatkem „životního prostoru“, následkem čehož žilo stále více lidí ve špatných podmínkách. Jelikož cizí mocnosti znemožnily Německu vyřešit svůj populační problém, „zjišťuje proletariát, že tam kde utlačované trpí třídy fyzicky, strádají utlačované národy na duši“. Němečtí proletáři i neproletáři však náleželi k německému národu a pokud chtěli myslet na osvobození se od útlaku, museli se sjednotit, neboť „jedině národ jako celek se dokáže osvobodit“. 30]

Liberalismus a demokracie

Moeller tvrdě útočil na liberalismus, jenž vnímal jako negativní sílu, kterou je třeba coby

úhlavního nepřítele konzervativní pravice i revoluční levice zcela potlačit. Liberalismus podle něj lze dosti blízce ztotožnit s individualismem, což není jen idea, že jednotlivec má hodnotu, ale forma egoismu odmítající uznat existenci čehokoliv nad jednotlivcem a navíc přikládá absolutní hodnotu vlastnímu zájmu. „Liberál se dušuje, že všechno co činí, dělá pro blaho lidu; zatím však ničí pouta společenství, jež by měla vynikající muže spojovat s národem, z jehož řad povstali.“ 31)

Liberalismus je tak degenerativní silou oslabující národy a atomizující společnost; ideologií snášenou jen těmi národy, které už ztratily svou jednotu i „instinkt ke státu“. Liberálové proto necítí žádnou zodpovědnost ke svému národu a lhostejní k jeho minulosti i budoucnosti se soustředí výhradně na svůj osobní prospěch. Rozkladné působení této ideologie je celkem nasnadě: „Jejich (liberálů) snem je velká Internacionála, kde se zcela setrou rozdílů národů a jejich jazyka, rasy i kultury.“ 32)

Moeller uzavřel s tím, liberalismus vytvořil formu státu – republiku – kde došlo k nahrazení staré aristokracie „nebezpečnou, nezodpovědnou a nemilosrdnou vrstvou prostředníků“ – zkorumpovaných politiků poháněných výhradně starostí o vlastní prospěch. Moeller tvrdil, že pomýlená je dokonce i představa liberálů o svobodě. „Svoboda pro něj (liberála) znamená jednoduše prostor pro jeho vlastní egoismus, který si zajišťuje politickými prostředky, jež pro tento účel pečlivě zkonstruoval: parlamentarismem a tak zvanou demokracií.“ 33)

Namísto liberálně-republikánského pojetí demokracie přišel Moeller s novou myšlenkou: „Demokracie není totéž jako republika“, ale spíše něco, co vzniká, když se lid „aktivně podílí na určování směrování svého osudu“. 34) Germáni i Němci ve starověku a středověku byli demokratickým lidem, což však nemělo nic společného s teoretickými právy nebo dokonce volbami, ale mnohem spíš s poutem sdílené krve a panovníkem, jenž vykonával vůli lidu.

A tak dokonce i silná monarchie může být demokracií. Moeller byl ovšem přesvědčen, že staré mocnářství Druhé říše ztratilo kontakt s lidem, a tak by měl vzniknout nový monarchický stát, „demokracie s vůdcem, nikoliv parlamentarismus“. 35) Tento vůdce by skoncoval s vládou stranou a nastolil systém, kde by elity „cítily jednotu s národem“ a „ztotožnily osud národa se svým vlastním“. 36)

Reakcionáři a konzervativci

Označení reakcionář a konzervativce se někdy užívá zaměnitelně, ale Moeller zdůrazňoval důležité odlišnosti mezi nimi. Reakcionář je pro něj člověk, který v zásadě věří v úplnou restauraci minulých forem, tedy obrácení chodu dějin a návrat ke všem starým zvyklostem, bez ohledu na to, zda jsou dobré nebo špatné, jelikož se domnívá, že v minulosti bylo dobré všechno. Moeller rozlišoval reakcionáře a konzervativce následovně:

Reakcionář čte dějiny stejně povrchně, jako to konzervativce činí se skutečnou hloubkou. Reakcionář vidí svět, jak jej znával; konzervativce jej vidí, jak byl a vždy bude. Rozlišuje přechodné od věčného. Nikdy nemůže být znovu přesně to, co

bývalo kdysi. Ale to co kdysi bylo vyneseno do popředí, se tam může ocitnout znovu. 37]

Pokouší se tím vyjádřit, že zatímco reakcionář se snaží do posledního detailu oživit historické formy, konzervativce rozumí fungování světa lépe: společnosti se vyvíjejí a proto se jisté hodnoty a tradice mění, současně však některé z nich zůstávají – nebo by přinejmenším zůstávat měly – beze změny. Konzervativce se tak pokouší zachovat ty hodnoty a zvyklosti, jež jsou prospěšné národu nebo jsou věčné svou povahou, a současně je ochoten přijmout nové hodnoty a postupy tehdy, když prospívají národu nebo nahrazují starší, jež byly škodlivé. Proto:

Konzervativce nechce proměnit svět na muzeum, vidí jej jako dílnu, kde může vytvářet věci, jež poslouží jako nové základy. Od revolucionáře se jeho myšlení liší v tom, že nemá důvěru ve věci vytvořené kvapně a uprostřed zmatků; hodnotu pro něj má to, co je nadáno jistou mírou stability. Stabilní hodnoty vyrůstají z tradice. 38]

Kdo tedy je „revoluční konzervativce“ či „konzervativní revolucionář“? V mnoha ohledech se Moellerovy definice konzervativce a revolučního konzervativce překrývají; jde o takového člověka, který si cení věčného nebo dobrého a ochotně odkládá to už neužitečné nebo špatné. Striktně řečeno však je Moellerův konzervativní revolucionář konzervativcem, který se nebojí fúze konzervativních a revolučních myšlenek ve prospěch národa. Moeller napsal, že „konzervativně revoluční myšlení“ je „jediným, jež v bouřlivých časech zajistí kontinuitu dějin a uchrání ji proti reakci i chaosu.“ 39] Proto se jedná o nezbytný vývoj, jež vidí a přijímá „všechny v naší době historicky živoucí antiteze“ 40] a syntetizuje je.

Konzervativní nacionalismus a Třetí říše

Moeller považoval konzervatismus a nacionalismus za spojené nádoby a konzervativce byl tak podle něj v jeho době i nacionalistou. Jak však tento pojem s často tak odlišnými definicemi – „nacionalismus“ – vymezuje on? Národní (či etnická) příslušnost se nezakládá jen na prosté náhodě narození se v určité zemi a osvojení si jejího jazyka, jak se často soudilo v minulosti; národ je totiž ve skutečnosti vymezen „vlastním a specifickým charakterem toho, jak si lidé jeho krve cení života“. 41] Moeller napsal:

Národní povědomí znamená vědomí o žijících hodnotách národa. Němci tak nejsou jen ti, kdo mluví německy, v Německu se narodili nebo mají občanství země. Konzervatismus se snaží uchovat národní hodnoty jak ochranou těch tradičních hodnot, jež zůstávají schopny růstu, tak přijetím všech takových nových hodnot, jež posilují životaschopnost národa. Národ je společenstvím hodnot; a nacionalismus povědomím o nich. 42]

Jistě stojí za zmínku, že liberálně rovnostářští intelektuálové často připisují nacionalistům pohled na národ jako svým charakterem naprosto neměnnou entitu - výše popsané Moellerovo pojetí konzervatismu a nacionalismu však tyto antinacionalistické předsudky dokonale vyvrací. Moellerův společník a vlivný *völkisch* intelektuál Max Hildebert Boehm měl za to, že *Volk* není neměnný organismus, ale nachází se ve stavu neustálých proměn. 43]

Konečně pak Moeller vyhlásil, že „hroučící se stát hrozí pod svými troskami pohřbít i národ. Stále tu však ještě zbývá naděje na spásu: konzervativně revoluční nacionalistické hnutí“. 44] To vytvoří „Třetí říši, Říši novou a poslední“, jež sjednotí na konzervativních hodnotách a lásce k zemi německý lid, a tak vyřeší i hospodářské a demografické problémy země. Moeller se však opakovaně vyjádřil, že jeho boj není jen ve prospěch Německa, protože „(německý nacionalista) ve skutečnosti současně bojuje i za věc Evropy - evropský vliv se vždy z Německa, srdce Evropy paprskovitě šíří“. 45] Naplnění německého osudu by tak bylo i spásou Evropy.

Vliv a smrt

Moellerova velkolepá vize budoucnosti německého nacionalismu a konzervatismu měla značný vliv na německé pravicové skupiny a zásadním způsobem utvářela „revoluční konzervatismus“. Největší stopu ze všech skupin, jež Moellerovo myšlení ovlivnilo, však v dějinách zanechali Hitlerovi národní socialisté - dokonce do té míry, že Moeller někdy bývá označován za předchůdce národního socialismu.

Přestože pojem „Třetí říše“ nevymyslel, zasloužil se o jeho popularizaci ve výmarském Německu a od něj jej také převzali národní socialisté. 46] Moellerova idea vůdce ztotožněného s národem, „národního socialismu“, jeho antiliberalismus i přesvědčení o významu národnosti vybízejí k očividným analogiím s Hitlerovým nacismem.

Na druhé straně však tyto myšlenky nejsou jedinečně Moellerovy ani Hitlerovy, a také jsou výrazně starší než oba muži. V jejich světonázorech se také objevují nápadné odlišnosti. Moeller tak například nesdílel Hitlerovu nechuť ke Slovanům ani jeho konkrétní rasové postoje. Mírnější byl i jeho přístup k židovské otázce, jakkoliv si byl vědom její existence.

Hitler roku 1922 navštívil Červnový klub. Moeller nabyl po jejich debatě přesvědčení, že přestože Hitlerovi zjevně na blahu Německa záleží, nemá ty správné vlastnosti ani ideologii, aby Německo mohl k jeho osudu vést: „Hitlera omezoval jeho proletářský primitivismus. Nedokázal dodat svému národnímu socialismu jakoukoliv intelektuální hloubku. Byl ztělesněná vášeň, ale naprosto bez schopnosti rozlišit to důležité.“ 47]

Další Moellerův společník Otto Strasser pak soudil, že Hitler nepochopil Moellerův výrok „Bývali jsme Germány, dnes jsme Němci a budeme Evropany“ („*Germanen waren wir, Deutsche sind wir, Europäer werden wir sein*“), kterým chtěl vytyčit Německu cestu k tomu stát se „členem veliké evropské rodiny“. 48] Hitler však i tak Moellera obdivoval a v roce 1945 byl v jeho bunkru nalezen podepsaný výtisk *Třetí říše*. 49]

Do poloviny 20. let začal Moeller propadat zoufalství nad politickou situací v Německu a dalšími negativními událostmi. Nedůvěřoval existujícím pravicovým silám v zemi a podle některých se obával překroucení a zneužití svých idejí nacionálními socialisty. Jak se postupně stahoval z prostředí politického aktivismu, propadal se Moeller do stále hlubší izolace, až nakonec prodělal nervové zhroucení, po němž spáchal 30. května 1925 sebevraždu. 50] Na odchodu z tohoto světa však po sobě Arthur Moeller van den Bruck zanechal působivou vizi:

Německý nacionalismus bojuje za možnou Říši... Neuvažujeme o Evropě dneška, jež svou opovržením hodností postrádá jakoukoliv hodnotu. Přemýšlíme o Evropě včerejška a o tom, co z ní může být zachováno pro zítřek. Přemýšlíme o Německu každé doby - z před dvou tisíc let, věčném Německu, které sice přebývá v hájemství ducha, ale musí být zabezpečeno v hmotné sféře, což je možné učinit jedině politicky... Opice a šelma v lidském nitru nepřestávají hrozit člověku a na Evropu dopadá neustále se dloužící stín Afriky. Nám připadá úloha strážců prahu hodnot. 51]

Poznámky:

1] Lucy Moeller van den Bruck cit. ve Fritz Stern, *The Politics of Cultural Despair* (Berkeley & Los Angeles: University of California Press, 1974), s. 184.

2] Gerhard Krebs, "Moeller Van Den Bruck: Inventor of the 'Third Reich,'" *The American Political Science Review*, Vol. 35, No. 6 (Dec., 1941), s. 1085-86.

3] Klemens von Klemperer, *Germany's New Conservatism; Its History And Dilemma In The Twentieth Century* (Princeton: Princeton University Press, 1968), s. 154-55.

4] Arthur Moeller van den Bruck, *Die Deutschen*, 8 sv. (Minden, Westphalia: J. C. C. Bruns, 1910).

5] Krebs, "Moeller Van Den Bruck," s. 1093.

6] Klemperer, *Germany's New Conservatism*, s. 155-56.

7] *Ibid.*, s. 156.

8] Moeller, *Der preussische Stil* (Munich, 1916), s. 202. Cit. v Klemperer, *Germany's New Conservatism*, s. 156.

9] Moeller, *Das Recht der Jungen Völker* (Munich: R. Piper & Co., 1919).

10] Moeller as quoted in Krebs, "Moeller Van Den Bruck," s. 1093.

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

- 11] Klemperer, *Germany's New Conservatism*, s. 158-59.
- 12] K Moellerovým pohledům na rasu viz Stern, *Politics of Cultural Despair*, s. 142-43, 187, a Alain de Benoist, "Arthur Moeller van den Bruck: Une 'Question a la Destinee Allemande,'" *Nouvelle Ecole*, Paříž, 3. leden 1980, s. 13 & 35.
- 13] *Ibid.*
- 14] Klemperer, *Germany's New Conservatism*, s. 103.
- 15] Benoist, "Arthur Moeller van den Bruck," s. 28.
- 16] Moeller, *Das Recht der Jungen Völker*, s. 11-39. Cit. v Zoltan Michael Szaz, "The Ideological Precursors of National Socialism," *The Western Political Quarterly*, Vol. 16, č. 4 (prosinec 1963), s. 942.
- 17] Moeller cit. v Stern, *Politics of Cultural Despair*, s. 239.
- 18] Benoist, "Arthur Moeller van den Bruck," s. 13, 27-30.
- 19] Klemperer, *Germany's New Conservatism*, s. 232 and Krebs, "Moeller Van Den Bruck," s. 1087.
- 20] Moeller, *Germany's Third Empire* (Howard Fertig, New York, 1971). Nedávno vydala novou anglickou edici společnost Arktos Media (London, 2012).
- 21] *Ibid.*, s. 24.
- 22] *Ibid.*, s. 223.
- 23] *Ibid.*, s. 212.
- 24] *Ibid.*, s. 55.
- 25] *Ibid.*, s. 43.
- 26] *Ibid.*, s. 76.
- 27] *Ibid.*, ps. 60, 74, 160.
- 28] Viz Oswald Spengler, *Selected Essays* (Chicago: Gateway/Henry Regnery, 1967) a Werner Sombart, *Economic Life in the Modern Age* (New Brunswick, NJ, and London: Transaction Publishers, 2001).
- 29] Moeller, *Germany's Third Empire*, s. 160-62.

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

30] *Ibid.*, s. 161.

31] *Ibid.*, s. 90.

32] *Ibid.*

33] *Ibid.*, s. 110.

34] *Ibid.*, s. 132.

35] *Ibid.*, s. 133.

36] *Ibid.*, s. 227.

37] *Ibid.*, s. 181.

38] *Ibid.*, s. 223.

39] *Ibid.*, s. 192.

40] *Ibid.*, s. 254.

41] *Ibid.*, s. 245.

42] *Ibid.*, s. 245.

43] Max Hildebert Boehm, *Das eigenständige Volk* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1932).

44] Moeller, *Germany's Third Empire*, s. 248.

45] *Ibid.*, s. 264.

46] Klemperer, *Germany's New Conservatism*, s. 153, 161-62.

47] Moeller as quoted in Stern, *Politics of Cultural Despair*, s. 238.

48] Otto Strasser, *Hitler and I* (Boston: Houghton Mifflin Co., 1940), s. 39 & 217.

49] Cyprian Blamires, *World Fascism: A Historical Encyclopedia*, Volume 1 (Santa Barbara, Cal.: ABC-CLIO, 2006), s. 431.

50] Stern, *Politics of Cultural Despair*, s. 266 and Benoist, "Arthur Moeller van den Bruck," s. 49.

51] Moeller, *Germany's Third Empire*, s. 264.

Esej Luciana Tudora *Arthur Moeller van den Bruck: The Man & His Thought* vyšla na stránkách Counter-Currents Publishing 17. srpna 2012.